

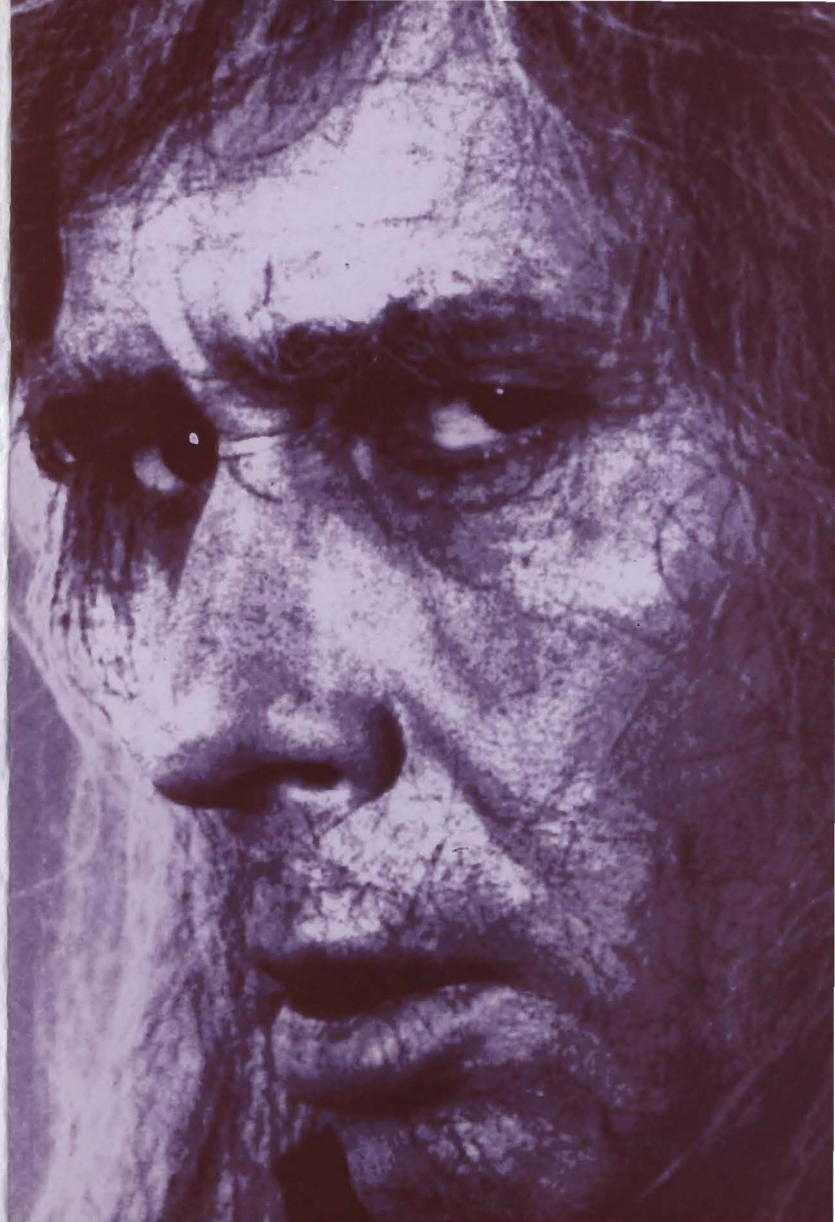
Teatr Powszechny im. Zygmunta Hübnera
Mała Scena

Andrzej Szczypiorski
MSZA ZA MIASTO ARRAS

adaptacja Igor Sawin

premiera we wrześniu 1994

Teatr Powszechny im. Zygmunta Hübnera
Mała Scena

Andrzej Szczypiorski
MSZA ZA MIASTO ARRAS

adaptacja Igor Sawin

premiera we wrześniu 1994

3. IX. 94

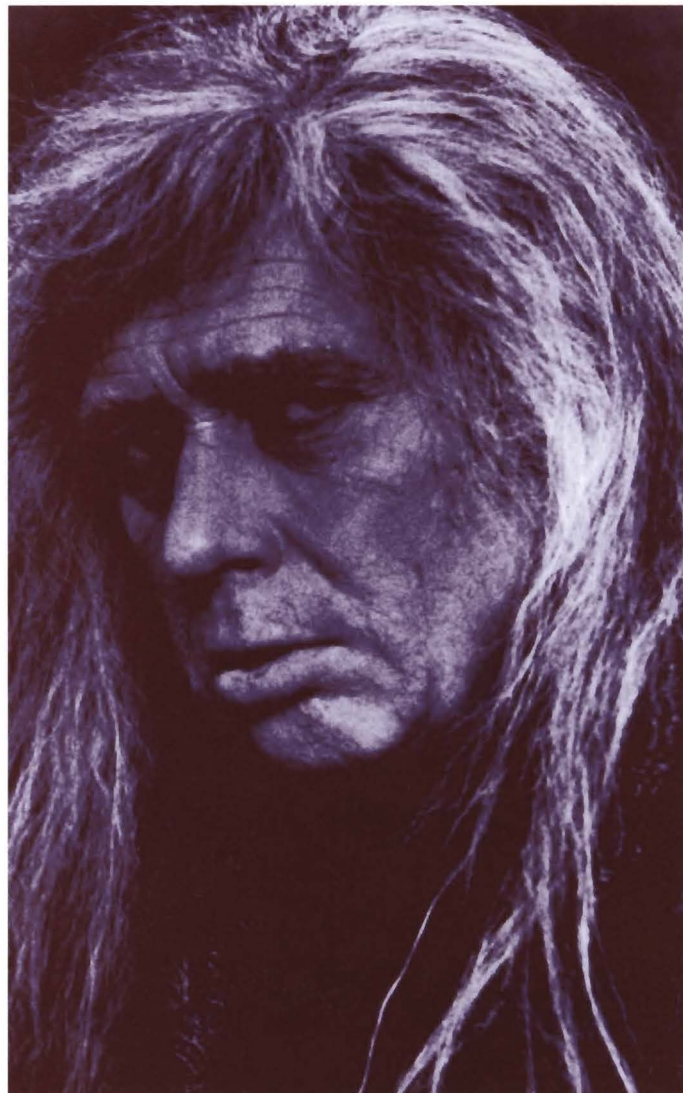

reżyseria Krzysztof Zaleski
scenografia Zofia de Ines

występuje
Janusz Gajos

*Jest to w naturze ludzkiej nienawidzić
tego, kogo się skrzywdziło.*   Tacyt

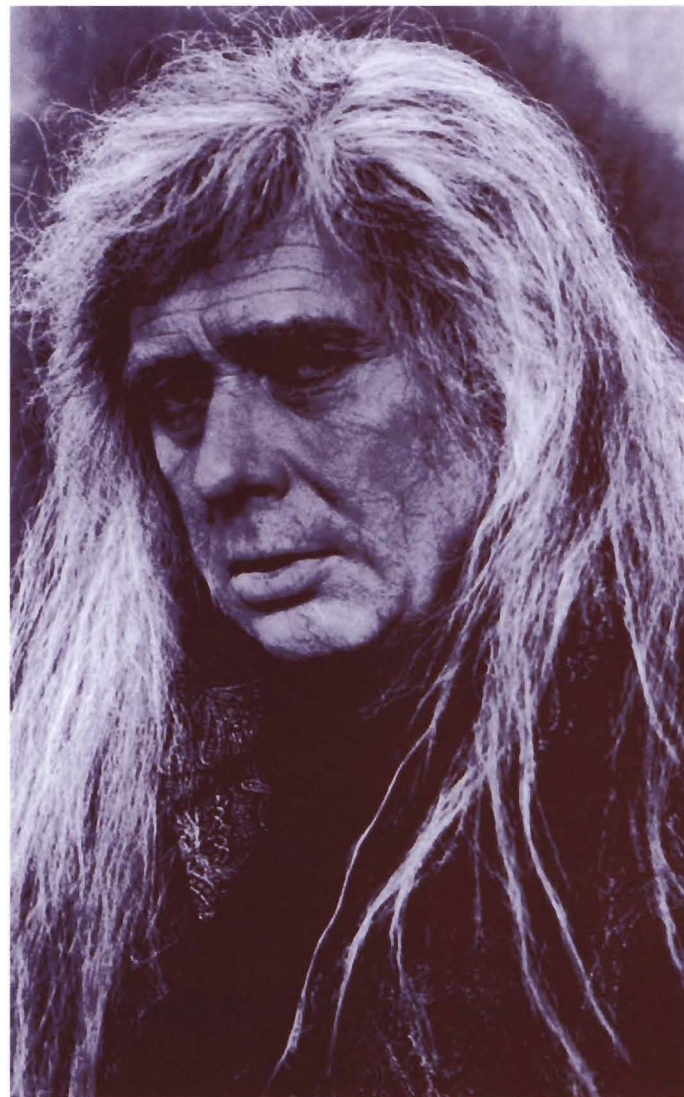
Wiosną roku 1458 miasto Arras nawiedzone zostało klęską zarazy i głodu. W ciągu miesiąca – niemal piąta część obywateli straciła życie.

W październiku roku 1461 z nie wyjaśnionych przyczyn nastąpiło słynne „Vauderie d’Arras”. Były to okrutne prześladowania Żydów i czarownic, procesy o urojone herezje, a także wybuch lupiestwa i zbrodni. Po trzech tygodniach przyszło uspokojenie.

W jakiś czas potem Dawid, biskup Utrechtu, bastard księcia burgundzkiego Filipa Dobrego – unieważnił wszystkie procesy o czary i pobłogosławił Arras.

Te właśnie wydarzenia stanowią kanwę niniejszej opowieści.

A.S.

Nie trzeba zbyt wielkiej sztuki ani wyszukanej elokwencji, aby dowieść, że chrześcijanie winni tolerować się wzajemnie. Posunę się dalej: mówię wam, że powinniśmy wszystkich ludzi uważać za swych braci. Co? Turek jest moim bratem? Chińczyk jest moim bratem? Żyd? Syjamczyk? Tak, z całą pewnością. Czyż nie jesteśmy wszyscy dziećmi tego samego ojca, stworzeniami tego samego Boga?

+

Osądźcie sami, mądrzy czytelnicy, co większą przynosi korzyść: wielbić Boga w prostocie serca, wypełniać wszystkie obowiązki względem społeczności, nie wdając się w kwestie równie zgubne, jak niezrozumiałe, być sprawiedliwym i dobrze czynić nie przynależąc do żadnego stronnictwa czy też zaprzedać duszę i ciało fantastycznym poglądom, które przywodzą słabe umysły do zabójczej gorliwości i do najohydniejszych okrucieństw.

Doczekamy czasów, w których prawa staną się jasne i jednolite, sędziowie będą uzasadniali swoje wyroki, a żaden człowiek nie będzie już bez świadków i potajemnie przestuchiwał drugiego człowieka ani nie będzie mógł uczynić się wyłącznym panem jego słów, myśli, życia i śmierci. Czasów, kiedy kary będą wymierzane odpowiednio do wykroczeń i nie będzie się stosować w imieniu władców tortur wynalezionych niegdyś przez złodziei.

Wolter *Traktat o tolerancji*
napisany z powodu śmierci Jana Calasa,
przełożyli Zdzisław Rylko i Adolf Sowiński.
PIW Warszawa 1988

Andrzej Szczypiorski

Po marcu roku 1968 system komunistyczny w Polsce wszedł w ostatnią, jak się potem okazało, schyłkową fazę swego istnienia.

Nie ulega kwestii, że komunistyczna praktyka od samego początku sprawowania władzy pozostawała w rażącej sprzeczności z przesłaniem ideowym myśli socjalistycznej i komunistycznej XIX wieku, na które system wciąż się powoływał. Jednakże do roku 1968 propaganda usiłowała zachowywać pozory. Głosiła nieustannie, że to właśnie władza ludowa jest spadkobierczynią lewicowych iluzji rewolucyjnych, obecnych w kulturze Europy od dwustu bez mała lat.

Zdrada koncepcji lewicowych nastąpiła niemal nazajutrz po przejęciu władzy w roku 1945. Zdrada etosu lewicowego nastąpiła w roku 1968, w następstwie wydarzeń marcowych.

W tym sensie wydarzenia marcowe są końcem pewnych złudzeń, jakie inteligent polski żywił wobec PRL, w części już od roku 1945, w części dopiero po roku 1956.

W okresie rządów Gomułki sądziłem – nie ja jeden zresztą – że system w Polsce można zre-

formować, zgodnie z zasadami społecznej sprawiedliwości, a także w imię coraz mocniej wyrażanych aspiracji narodowych i suwerenności kraju.

Rewolta partyjna w marcu 1968 była bolesną lekcją. Nagle okazało się, że totalizm, bez względu na swoją ideową barwę, bez względu na swoje takie czy inne, mniej lub bardziej barbarzyńskie metody postępowania – pozostaje po prostu totalizmem. Czerwoni okazali się z dnia na dzień brunatni, a ci, co nosili w sercach tęsknotę za brunatną ideologią, ochoczo przyłączyli się do czerwonych, nawet jeśli przedtem żywili do nich niechęć lub wrogość. Wtedy, w następstwie długiej i żmudnej pracy pisarskiej, trwającej ponad dwa lata, powstała powieść „Msza za miasto Arras”.

Jest to powieść o dość banalnych mechanizmach życia publicznego. Opisuje ona dość banalną prawdę, że mianowicie system totalitarny jest nihilistyczny i destrukcyjny. Niszczy on jednostkę, która chciałaby przeciwstawić się jego wyzwaniu, niszczy również tych, którzy wobec takiego wyzwania kapitulują, na koniec zaś – za co chwala Historii – niszczy sam sie-

bie, bo nie ma w sobie żadnych sił twórczych i ulega autodestrukcji.

Doświadczenie to opowiedziane jest przez światłego inteligenta, może nawet intelektualistę. Intelektualista to dla mnie człowiek, który zajmuje się nade wszystko myśleniem, a zatem w każdej sytuacji stara się analizować rzeczywistość, aby ją tym lepiej rozpoznać. Jednakże jest to również taki człowiek, który dość często i dość łatwo ulega złudzeniu, że jego instrumentarium intelektualne jest wystarczające do oceny rzeczywistości, niejako poza kryteriami natury etycznej. Taka postawa musi prowadzić do klęski, nawet jeśli ta klęska osłodzona jest oportunizmem.

„Msza za miasto Arras” opowiada o zdarzeniach sprzed wielu stuleci, jakie się rozgrywały w ówczesnej Burgundii. Ale rozgrywały się one również później tam, gdzie system totalnej, ideologicznej władzy deprawował jednostkę, prowadził do destrukcji społeczeństw, na koniec zaś niszczył sam siebie, w zachłannej żądzy panowania nad człowiekiem, a zatem przeciw człowiekowi.

Wacław Jurek

MSZA ZA MIASTO ARRAS

została wydana po raz pierwszy w roku 1971 przez wydawnictwo „Czytelnik”. Autor otrzymał za nią nagrodę im. M. B. Lepeckiego, a *Msza* uznana została przez Pen Club za Książkę Roku 1971. Do drugiego wydania utworu doszło dopiero w roku 1982 (korektę tej edycji przysłano autorowi do obozu internowania).

Powieść przetłumaczono na 18 języków. W roku 1988 uhonorowano ją Państwową Nagrodą Austriacką Literatury Europejskiej.

Kolejne wydania *Mszy* w Polsce nastąpiły w latach 1989, 1990, 1991, 1992, 1993 – wydawcą jest SAWW w Poznaniu.

W roku 1989 autor otrzymał za *Mszę* Nagrodę Nelly Sachs, a w roku 1990 – nagrodę Kultury i Sztuki Katolików Niemieckich, przyznaną przez episkopat Niemiec. W roku 1994 powieść została wyróżniona Nagrodą im. Herdera w Wiedniu.

LECZNICA

Związku Artystów Scen Polskich
w Warszawie, ul. Nowogrodzka 49
(budynek Operetki Warszawskiej)

OFERUJE WSZYSTKIM PAŃSTWU:

Leczenie w zakresie:

chorób wewnętrznych, bioenergoterapii, chirurgii, chirurgii
plastycznej, dermatologii, endokrynologii, foniatrii,
gastrologii, ginekologii, kardiologii, laryngologii, neurologii,
okulistyki, ortopedii, psychiatrii, seksuologii, stomatologii,
urologii.

Badania diagnostyczne z zakresu:

analityki lekarskiej, histopatologii, cytologii, USG, EKG,
Holter, echo-kardiografii oraz audiometryczne.

Badania wstępne do pracy,

badania okresowe oraz zaświadczenia do prawa jazdy.

Zabiegi:

chirurgiczne, Esperal, iniekcje, fizykoterapia, rehabilitacja
ruchowa oraz masaże lecznicze.

LECZNICA ZASP czynna jest codziennie

(oprócz niedziel i świąt)

w godzinach od 8⁰⁰ do 19⁰⁰

Telefony: informacja i rejestracja – 628-44-17;
stomatologia – 628-89-48

Dyrektor naczelny i artystyczny
Krzysztof Rudziński
Zastępca dyrektora
Ryszard Jakubisiak
Kierownik literacki
Magdalena Ciesielska

Redaktor programu Magdalena Ciesielska
Opracowanie graficzne Maciej Buszewicz
Fotografie Jakub Pajewski
Wydawca: Teatr Powszechny im. Zygmunta Hübnera
03-801 Warszawa, ul. Zamoyskiego 20
kasa tel. 18 25 16, 18 48 19
druk: Poligrafus, tel. 679-28-18
naświetlanie: Skaner 1, tel./fax 618-41-81, 618-41-97

LECZNICA

Związku Artystów Scen Polskich
w Warszawie, ul. Nowogrodzka 49
(budynek Operetki Warszawskiej)

OFERUJE WSZYSTKIM PAŃSTWU:

Leczenie w zakresie:

chorób wewnętrznych, bioenergoterapii, chirurgii, chirurgii
plastycznej, dermatologii, endokrynologii, foniatrii,
gastrologii, ginekologii, kardiologii, laryngologii, neurologii,
okulistyki, ortopedii, psychiatrii, seksuologii, stomatologii,
urologii.

Badania diagnostyczne z zakresu:

analityki lekarskiej, histopatologii, cytologii, USG, EKG,
Holter, echo-kardiografii oraz audiometryczne.

Badania wstępne do pracy,

badania okresowe oraz zaświadczenia do prawa jazdy.

Zabiegi:

chirurgiczne, Esperal, iniekcje, fizykoterapia, rehabilitacja
ruchowa oraz masaże lecznicze.

LECZNICA ZASP czynna jest codziennie

(oprócz niedziel i świąt)

w godzinach od 8⁰⁰ do 19⁰⁰

Telefony: informacja i rejestracja – 628-44-17;
stomatologia – 628-89-48

Dyrektor naczelny i artystyczny
Krzysztof Rudziński
Zastępca dyrektora
Ryszard Jakubisiak
Kierownik literacki
Magdalena Ciesielska

ZE ZBIORÓW

Andmeja Hausbranda

Redaktor programu Magdalena Ciesielska
Opracowanie graficzne Maciej Buszewicz
Fotografie Jakub Pajewski
Wydawca: Teatr Powszechny im. Zygmunta Hübnera
03-801 Warszawa, ul. Zamoyskiego 20
kasa tel. 18 25 16, 18 48 19
druk: Poligrafus, tel. 679-28-18
naświetlanie: Skaner 1, tel./fax 618-41-81, 618-41-97